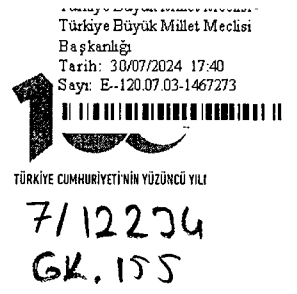

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

ACELE

Sayı : E-72079556-610-12235317

Konu : Soru Önergeleri (7/12234)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 31.05.2024 tarihli ve 1436034 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan İstanbul Milletvekili Sayın Celal FIRAT tarafından Bakanlığımıza yöneltilen 7/12234 Esas Numaralı yazılı soru önergesine, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi uyarınca hazırlanan cevabi yazımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ
Bakan

Ek: 7/12234 Cevap Metni (4 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 27D0A5BE-9333-4940-94AE-9AD7ABEC89C5

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ashb-ebys>

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sk. No:10/A Pk: 06510 Çankaya/ ANKARA

KEP Adresi : ashb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Aynur İLHAN ÇAK

Sosyal Çalışmacı

Telefon No: (312) 705 73 30

İstanbul Milletvekili Sayın **Celal FIRAT**'a Ait 7/12234 Esas Numaralı Yazılı Soru
Önergesine İlişkin Cevap Metni

Bakanlığımız engelli bireyler ve ailelerinin güçlendirilmesi ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi amacıyla çalışmalar yürütmekte, engelli bireylerin istihdamına ve toplumsal hayata etkin olarak katılımına büyük önem vermektedir.

Engelli bireylerin insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını öngören Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) ülkemiz tarafından 2009 yılında, Sözleşmeye Ek İhtiyari protokol ise 2015 yılında onaylanmıştır. EHİS'in 33 üncü maddesi gereği odak kurum olan Bakanlığımız, Sözleşmenin uygulanmasının teşvik ve temin edilmesi ile izlenmesini sağlamak üzere ilgili ve sorumlu taraflarla iş birliği içinde çalışmalar yürütmektedir.

EHİS'in uyumlaştırılması kapsamında; engellilere yönelik politika ve uygulamalarda hak temelli yaklaşımı geliştirmek ve mevzuata tıbbi bakıştan sosyal bakışa evrilen paradigma dönüşümünün yansıtılması amacıyla 87 Kanun ile 9 Kanun Hükmünde Kararnamede yer alan "sakat" (handicap), "çürük" (faulty), ve "özürlü" (impaired) ibareleri, "engelli" (person with disability) ibaresi ile değiştirilmiştir (25/4/2013 tarih ve 6462 sayılı Kanun).

Türkiye'nin engelliler politikasına ilişkin temel bakış açısının ortaya konulduğu ve engellilik alanında çerçeve kanun niteliğinde olan 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 06.02.2014 tarih ve 6518 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerle EHİS'in bakış açısı ve öngördüğü yükümlülükler doğrultusunda yeniden şekillendirilmiş ve Sözleşme ilkeleri daha belirgin bir şekilde vurgulanarak engellilik alanında hak temelli yaklaşım güçlendirilmiştir.

Bu kapsamda 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun EHİS ile uyumlaştırılmasına yönelik olarak birçok düzenlemeler yapılmıştır.

Sözleşmenin uygulanmasını teşvik etmek üzere mevzuat çalışmaları ile birlikte araştırmalar, gösterge çalışmaları gibi yapısal çalışmalar, yayınlar ve seminerler gibi farkındalık çalışmaları Bakanlığımız tarafından yürütülmektedir.

Bununla birlikte; engellilik çapraz kesen bir alan olarak tüm kamu kurum ve kuruluşlarının görev alanına girmektedir. Bu nedenle ülkemizde tüm kamu kurum ve kuruluşlarının politika, program ve hizmetlerine ilişkin tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirmelerinde engellilik konusunu hak temelli bir yaklaşımla gözetme, politikaların etkinlik ve verimliliğini engelliler açısından ortaya koyan değerlendirmeler yapma, gerekli bütçeyi tahsis etme ve engellilik açısından ayırtıştırılmış verileri sağlama yükümlülükleri bulunmaktadır.

Engellilerin eşit vatandaşlar olarak potansiyellerini gerçekleştirebildikleri içermeci bir toplum olma yolunda, ülkemizin vizyonunu ortaya koyan 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, kamu kurum ve kuruluşları, engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve bu alanda çalışmalar yürüten akademisyenlerin katılımıyla Bakanlığımız koordinasyonunda hazırlanarak 3 Aralık 2021 Dünya Engelliler Günü'nde Cumhurbaşkanımız Sn. Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından ilan edilmiştir. 'Engelsiz Vizyon'; 2030'a kadar ülkemizin engellilik konusundaki topyekûn yaklaşımını ortaya koyarak tüm politika, program ve hizmetlerde engellilik konusunun hak temelli ve içermeci bir anlayışla ele alınmasını amaçlamaktadır. "İçermeci ve Erişilebilir Toplum", "Hakların Korunması ve Adalet", "Sağlık ve İyi Hali", "Kapsayıcı Eğitim", "Ekonomik Güvence", "Bağımsız Yaşam", "Afet ve İnsani Bakımdan Acil Durumlar" ve "Uygulama ve İzleme" olarak 8 başlık altında, 31 hedef ve 107 eylem alanından oluşmaktadır.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nin amaç ve hedeflerinin eylem planları ile hayata geçirilmesi amacıyla 2023-2025 dönemini kapsayan ilk Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı yine katılımcı bir anlayışla hazırlanmıştır. Eylem Planı'nın uygulanması için 03.02.2023 tarihli Resmi Gazete'de Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yayımlanmıştır.

Engelli bireylerin haklarının korunması ve güçlendirilmesi konusunda ulusal düzeyde güçlü bir koordinasyonu sağlamak için tüm bakanlıkları, ilgili kamu kurumlarını, engelli örgütlerinin üst düzey temsilcilerini bir araya getirmek amacıyla 2013/8 sayılı Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu konusundaki genelge revize edilmiştir. 03.12.2021 tarihli ve 31678 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yeni genelge ile EHİS'e uygun bir şekilde STK'ların temsil edildiği bir mekanizma haline gelen Kurul çalışmalarına devam etmektedir.

Diğer taraftan odak kurum olarak Bakanlığımız; kamu kurum ve kuruluşları başta olmak üzere ilgili taraflara yönelik engellilik alanındaki farkındalığı artırmak amacıyla toplantı, çalıştay, seminer ve eğitimler düzenlemektedir.

Bakanlığımızca Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakıfları aracılığıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlarımıza yönelik başta 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu olmak üzere 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ve diğer mevzuat hükümleri doğrultusunda sosyal yardım programları yürütülmektedir. Yürütülmekte olan sosyal yardım programları düzenli ve süreli nitelikte olmak üzere aile yardımları, barınma ve gıda yardımları, engelli ve yaşlı yardımları, sağlık yardımları, eğitim yardımları ve proje destekleri olarak sınıflandırılmaktadır.

Bu kapsamda Bakanlığımızca 2022 sayılı Kanun kapsamında %40 ve üzeri oranda engelli raporu olan, sosyal güvencesi olmayan ve hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık geliri, asgari ücretin aylık net tutarının 1/3'ünden az olan Türk vatandaşlarına Engelli Aylığı; 18 yaşından küçük özel gereksinim düzeyi en az hafif düzeyde olan veya %40 ve üzeri oranda engelli olan yakını bulunan ve hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık geliri, asgari ücretin aylık net tutarının 1/3'ünden az olan Türk vatandaşlarına Engelli Yakını Aylığı bağlanmaktadır.

Ayrıca, Bakanlığımızca bakıma muhtaç ve ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan engelli bireylerin aile ortamında bakım ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla evde bakım yardımı yapılmaktadır. Bu kapsamda ağır engelli ebeveynlerin Evde Bakım Yardımı Yönetmeliğine göre yaşadıkları hanede evde bakımlarının sağlanması halinde her ay düzenli olarak haneye maddi destek sağlanmaktadır.

Öte yandan Ülkemizde engellilere yönelik istihdam politikaları temelde kota yöntemine dayanmaktadır. Bu kapsamda, kota/kota-ceza yöntemi 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve 4857 sayılı İş Kanunu ile bu yasalara bağlı çıkartılan yönetmeliklerle düzenlenmiş durumdadır. 4857 sayılı İş Kanunu uyarınca 50 ve üzeri işçi çalıştıran kamu işyerlerine %4, özel sektör işyerlerine ise %3 oranında engelli istihdam etme yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca engellilerin işçi olarak istihdam edilmelerinde sorumluluğunu yerine getirmeyen işverenler için cezai yaptırım öngörülmüştür.

Toplanan para cezalarının yine engellilerin istihdamında kullanımının sağlanması amacıyla İŞKUR bünyesinde bir Para Cezaları Fonu oluşturulmuştur. Bu fondan engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, engellilerin mesleki eğitimi ve istihdamı alanında hizmet üretmeye çalışan diğer sivil toplum kuruluşları ve sosyal taraflar, işyerinde

düzenleme yapmak isteyen işverenler ve kendi işini kurmak isteyen engelliler yararlanabilmektedir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda engellilerin memur olarak işe alınmaları 53 üncü madde ile düzenlenmiş olup kamu kurum ve kuruluşları bu kanuna göre çalıştırdıkları personele ait kadrolarda %3 oranında engelli çalıştırmak zorundadır. %3'ün hesaplanmasında ilgili kurum veya kuruluşun toplam dolu kadro (taşra teşkilatı dâhil) sayısı dikkate alınmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında toplamda 68.396 engelli birey memur kadrosunda çalışmaktadır. İlgili mevzuat uyarınca Kamu kurum ve kuruluşları bir sonraki yıl için engelli memur alımı yapacakları münhal kadrolarını; ilgili yılın Ekim ayı sonuna kadar elektronik ortamda Strateji Bütçe Başkanlığı ve Bakanlığımıza bildirmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarından gelen bildirimler öngörülen koşullara ve Nitelik-Kod Kılavuzunda yer alan hususlara uygunluk yönünden inceleyerek elektronik ortamda ÖSYM'ye bildirmektedir. Bu süreçte yıl içerisinde yapılacak engelli memur atamaları kamu kurum ve kuruluşlarının taleplerine göre belirlenmektedir.

İleri derecede işitme kayıplı olan, sözel dile erişemeyen çocuklar işaret dilini anadil olarak öğrenmektedir. İşaret dili bu bağlamda işitme kayıplı bireylerin kendi aralarında ve geniş toplumla iletişim ve etkileşim halinde oldukları dildir. Ülkemizde işitme engelli toplum tarafından Türk İşaret Dili kullanılmaktadır.

İşaret dili ilk defa 5378 Sayılı Kanunla ülkemizde yasal statü kazanmıştır. Kanunun hemen akabinde gerekli mevzuat çalışmaları yapılarak işitme engelli bireylerin iletişim engellerine çözüm sunmak üzere işaret dili tercümanları istihdam edilmiştir.

2015 yılında Bakanlık olarak yürüttüğümüz Türk İşaret Dili araştırma projesi kapsamında Türk İşaret Dilinin, sözdizimsel, sentaktik, semantik ve pragmatik özellikleri ilk defa yazılı bir kaynak olarak basılı hale getirilmiş ve kaynağın dağıtımı sağlanmıştır. Kaynağın PDF biçimli elektronik haline Bakanlığımız internet sayfası yayınlar bölümünden de ulaşılabilmektedir. Ayrıca söz konusu projenin devamı olarak video anlatımlı, cümle içinde kullanımlarının gösterildiği örnek videolu ilk Türk İşaret Dili sözlüğü Bakanlığımız internet sayfasında paylaşılmaktadır. (<https://tidsozluk.aile.gov.tr/>) Sözlüğe bugüne kadar 150 farklı ülkeden 4,5 milyondan fazla erişim olmuştur. Söz konusu kitap ve sözlük işaret dilini öğrenmek isteyen ya da bu konuda araştırma yapan akademisyenlerin yanında işitme kayıplı çocuk ve öğrencilerle çalışan öğretmenler için de faydalı kaynaklar olarak kullanılmaktadır.

Bununla beraber Bakanlık bünyesinde geliştirdiğimiz AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi kapsamında işitme engelli öğrenciler, öğrencilerle birlikte çalışma yapan öğretmenler ve veliler merkezimizi arayarak ihtiyaç halinde çeviri desteği almakta ve iletişim sorununu çözmektedir.

Uluslararası mevzuatta ve ulusal mevzuatta işitme engellilerin dil bariyerlerine yönelik önemli gelişmelere olanak sağlayacak değişiklikler olmuştur. Özellikle 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve EHİS bu alanda yürütülen çalışmaların yolunu açmış, ivme kazandırmıştır. EHİS, işitme engellilerin eğitim, istihdam, sağlık hizmetleri ve iletişim gibi alanlarda tam ve etkili katılımlarını sağlamaya odaklanarak, haklarını korumak ve desteklemek amacıyla çeşitli önlemler içermektedir.

Tüm bu gelişmeler ışığında;

- Türkiye genelinde Bakanlığımıza bağlı; Merkez ve taşra teşkilatımızda 53 ilde, toplam 78 Türk İşaret Dili Tercümanı, Bakanlığımıza bağlı AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi kapsamında 10 Türk İşaret Dili Tercümanı, ALO 183 Şiddetle Mücadele ve ALO 144

Sosyal Yardım hatlarında da bulunmak üzere toplam 92 Türk İşaret Dili Tercümanı görev yapmaktadır.

- İşitme kayıplı bireyler “0 312 284 38 38” telefon numarasına gönderdikleri kısa mesajlarla Bakanlığımıza ulaşabilmekte sorun ve taleplerine cevap alabilmektedir.
- İşitme kayıplı bireyler Bakanlığımız hizmetlerine; ALO 183 Hattına 0 549 381 0 183, ALO 144 hattına ise 549 441 21 44 nolu numaradan, ALO 170 hattına direkt görüntülü olarak ulaşabilmektedir.
- Sağlık Bakanlığı işitme engelli vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerine erişimi noktasında hızlı çözümler üretebilmek amacıyla Engelsiz Sağlık İletişim Merkezi (ESİM)’ni hizmete açmıştır. Söz konusu merkezde Türk İşaret Dili tercümanları ile 7 gün 24 saat çeviri hizmeti verilmektedir.
- 112 Acil Çağrı Merkezinde 16 Türk İşaret Dili Tercümanı istihdam edilmiştir. İşitme kayıplı bireyler acil durumlarda 7/24 Türk İşaret Dili Tercümanlarından görüntülü destek alabilmektedir.
- Türk işaret dili kullanıcıları; e-Devlet internet sayfası üzerinden Çağrı Merkezi'ndeki Türk İşaret Dili Tercümanlarına canlı bağlanarak e-Devlet Kapısı ile ilgili tüm sorulara görüntülü olarak destek alabilmektedirler.
- THY web sitesi üzerinden görüntülü çağrı merkezi sistemi ile işitme kayıplı yolcular bilet alım, bilet değişikliği, tarife hakkında bilgiler, uçuş hakkında bilgiler gibi konularda işaret dili ile destek alabilmektedirler.
- Engelsiz e-PTT hizmeti ile işitme engelli kullanıcılar, birçok ürünün tanıtımına Türk İşaret Dili’nde erişim sağlayabilmektedir.
- Bazı belediyelerde Türk İşaret Dili tercümanları istihdam edilmiştir.
- Diyanet İşleri Başkanlığında istihdam edilen Türk İşaret Dili tercümanları ile işitme kayıplı bireylerin dini bilgilere ve dini hizmetlere engelsiz erişimi sağlanmaktadır.
- TRT ve bazı özel TV kanallarında istihdam edilen Türk İşaret Dili tercümanları ile akşam haberleri engelsiz olarak sunulmaktadır.
- Anadolu Ajansı, istihdam ettiği Türk İşaret Dili Tercümanları ile haberlerini engelsiz olarak sunmaktadır.

Bakanlığımız hizmetlerinin sunulmasında Anayasamızın 3 üncü maddesi gereğince resmi dilimiz olan Türkçe kullanılmaktadır.

Bakanlığımız bünyesinde bulunan “Alo 183 Şiddetle Mücadele Hattı” ve Alo 144 Sosyal Yardım Hattı tüm Türkiye’ye hizmet vermekte olup tüm aramalar anlık olarak takip edilip, ilgili birimlere iletilmesi sağlanmaktadır.

Bakanlığımız hizmetlerinin sunulmasında herhangi bir ayırım yapılmamakta olup, her kesimin hizmetlerimize ulaşabilmesi için gerekli önlemler alınmaktadır.

Bakanlığımızca COVID 19’dan etkilenen engelli bireyler ve ailelerine yönelik çeşitli doküman ve rehberler hazırlanmış olup bu belgelere Bakanlığımız internet sitesinde bulunan yayın ve kaynaklar bölümünden ulaşılabilir.

Soru önergesinde yer alan diğer konular, Bakanlığımız görev ve faaliyet alanında olmadığından değerlendirilememiştir.